

lékeztet, valami, a mi mindig német modorává egyéníti a szerepet, még ha más, ellenkező véralkatu és nemzetiségű is az, mit személyesítenie kell. Azt tartom, hogy a cothurnussal is összetér a természetesség, sőt a hatás s a néző megindítása ez uton könnyebb és biztosabb is, sokkal jobban hat a természetes kedélyhullámzás, mint az, melyet a modorosság fagyos máza bilincsel.

A színház különben térs, szép épület, kiválról oszlopokkal és szobrokkal: Goethe, Schiller, Mozart, Gluck stb. belől faragványokkal, festésekkel díszítve. Páholy, t. i. elkülönített páholy, az idegenek páholyán és az uralkodó házáin kívül nincs, csupán páholy-ülések vannak.

Közhelyen felállított szobra alig 3 van Drezdának, az egyik Frigyes Ágost ülő szobra a muzeum udvarán, az ülés és a palást nehéz redőzete miatt lomha, formátlan, a másik az újvárosban erős Ágost lovas szobra. Itt a ló otromba, nehéz és a vastag derekú spanyol fajból való, rendkívül kis fejű, Ágost merészen, jól ül rajta; a harmadik szobor pedig Weber, a zeneszerző szobra, a színház, a királyi lak és muzeum közelében, mindhárom ércszobor, és egyik sem kitűnő.

Ezzel tehát Drezdának futólágos és lehető rövid ismertetését bevégeztem. Jövő leveletem a dánok fővárosából eresztem utnak. Addig isten velünk.

MASZÁK HUGÓ.

Nyilatkozat. A „Családi Kőr szerkesztője nyilatkozására hí fel: ha Gyulai Pál „Nők a tükör előtt” című novellája e kifejezésében: „Az öreg ur tudta, hogy az írónők nem szoktak kötni és himezni” — tisztán az öreg ur nézete, s nem egyszerűen mind az íróé is, van-e kifejezve?

Mielőtt a hozzámt intézett kérdésre válaszolnék, meg kell jegyezmem, hogy az idézett hely Gyulainál egy kis különbséggel fordul elő, nevezetesen így: „Az öreg ur mosolygott, tudta, hogy az írónők nem igen szoktak kötni és himezni” — (Lásd Koszorú I. félév, 103 lap.)

Igy visszaállítva az eredeti szerkezetet, igaz van a Cs. K.-nek, hogy e mondat, ha összefüggéséből kiszakasztva s pusztán *nyelvtanilag* vesszük, magában foglalja (vagy nem zárja ki), hogy az író is egy véleményen van az öreg ural.

De kevésbbé van igaza, ha az egész helyet *elbeszélési mód* szempontjából tekintjük, midőn az író személyei gondolatát fűzi tovább, a nélkül hogy saját véleményére tekintettel volna, akár egyez akár nem a főlvet személy véleményével. Ilyenkor az író, (s gyakran lapokon át) igen határozottan beszélhet, a nélkül hogy minduntalan odatenné az egyhangú szabadkozást: „X, vagy Y nézete szerint”: de az olvasó mégsem az író objectív véleményét, hanem a szereplő egyén szempontjait találja benne. Legkevésbbé arravaló pedig egy ily kiszakasztott hely, hogy, mint az

író meggyőződésének bizonyossága, tudományos vita alapjául szolgáljon, kivált oly íróval szemköt, kinek e tekintetben bőven kifejtett nézetei vannak.

Azonban maradjunk a szó szerinti értelemnél.

Tehát Gyulai azt mondotta (legalább nem tett óvást ellene) hogy „az írónők nem igen szoktak kötni és himezni.”

Tegyük fel, hogy a férj íróról tesz hasonló nyilatkozatot. Tegyük, például, hogy ezt mondja: „az írók nem igen jó gazdák”, „nem igen ügyes pénzkeresők.” Mondhat volna-e egy toll, széles e házban, csáfolatára?

De a Cs. K. szerkesztője szükségesnek látta, e szavakat véve kiinduló pontul, egész cikksort írni Gyulai ellen, nem is csak az írónők, hanem az egész nőnem védelmére.

Azt mondja ugyan, hogy ő Gyulainak nemcsak e mondatát, hanem „általában az írónők elleni nézeteit vette fejtegetése alapjául”, miket „a Szépirodalmi Figyelőben” és másutt nyilvánított. De sem ama cikksorozatból, sem mostani polemikiából a Cs. K. szerkesztőjének, nem tűnik ki, hogy azon nézetről, melyet Gy. a nőiróság felől nyilvánított, tiszta fogalma volna.

A Szép. Figyelőben, tudtommal (pedig csak tudnám), senki sem szólt a nőiróság ellen, se Gyulai, se más. Egy bírálatban alkalmilag érinti egy író — ki nem Gyulai — de semminemű véleményét nem mond ellene, sőt bizonyos tekintetben *mellette* szól. Egy másik bírálatban az mondatuk ki csupán (megint nem Gyulai által): „Am irjanak és zengjenek a nők, de ne kívánjanak *kiváltságos állást* szemben a kritikával. És ezt örökké mondjuk, mert különben az irodalom életgyökere volna megtámadva.”)

Gyulai, több évvel ezelőtt, a Pesti Naplóban fejtegette a nőiróság kérdését. Fejtegetése tisztán lélektani volt, nem vonatkozott személyekre, még nem is csupán a magyar nőirókra szorítkozott. Állítása két pontban foglalható össze: 1) hogy a nőiró vagy művész — mint a világ; első rangú költői és művészei példája bizonyítja — nem juthat el a *remekesség* azon legfelső fokára, melyen egy Homer, Dante, Shakespeare, egy Phidias, Apelles, Rafael stb. ragyognak; 2) hogy a kik, teljes lélekkel szentelve magokat irodalomra vagy művészetre, a nemök határában elérhető legmagasb fokra feljutnak, azok, a történet bizonyossága szerint, e jelességet többnyire boldogságuk árán vásárolják meg. — E nézet lehet helyes, vagy helytelen: de akkor a csáfolatnak erre kell szorítkoz-

*) Mivé lenne az irodalom, ha *kiváltságot* követelné péld. a rossz írónő *leszagos* tekintetekből, a hazafias rossz írónő *parádázásából*, az arisztokrata *firomag* állásánál fogva, a demokrata *egyenlőség* szempontjából, a állány tanköltő *morális* irányáért, a clerushoz tartozó példája miatt, s kit csupán *éhség* hajt a műzák oltárához, a *gyomor* jogai tisztelgetben tartásáért! Pedig ennek némely részét már megértük.

nia *), nem, mint a Cs. K. cikksorozata, úgy tün-
tetni fel Gyulait, mint az írónők s általában a nők
ellenségét, és mintha az írónőket, talán egyenkint
is, becstelenséggel illette volna.

A Cs. K. cikksorozatán nem látszik, mon-
dám, hogy írójok, Gyulainak főtebb érintett fej-
tegetését akár újra olvasta, akár emlékezetben
híven megtartotta volna. Homályos, gyűlölséges
benyomatokra építi cikksorát: mintha Gyulai az
írónőket minden alkalommal sértetné, mintha
tőlük minden képességet, erényt megtagadna, szó-
val mintha (szomszédaink nyelvén) valóságos dü-
hös „írónő-faló” volna. Mert, hogy csak *opportu-
nitás kérdése* lett volna a Cs. Körre nézve, mind-
járt elejénte (legalább egyik jeles írója jeles dol-
gozatában) megtámadni a Koszorút, — ezt, ha úgy
volna is, nem illik hozzám feltenni és feszegetni.

Még csupán egy pár megjegyzésem lesz.

A Cs. K. szerkesztője felhossa legujabb
cikkében, hogy multkori „Önvédelem” csak
„unalmas alkudozások” után jelent meg a Koszo-
rúban. Való. De a t. szerkesztő elfeledé megmon-
dani olvasóinak, mi volt az „unalmas alkudozás”
tárgya. Az „Önvédelem” első szerkezete nem ke-
vesebbet kívánt, mint *hallgató elismerését* oly
vádnak, mit egy független lap sem ismerhetne el.
Valóban *unalmas*, hogy ilyet a Koszorú el nem
ismert! Mennyivel kevésbé lett volna unalmas,
az egész cikket azonnal és kereken visszautá-
sítani!

Másik azon szabadkozása a Cs. K. szerkesz-
tőjének, olvasói előtt, hogy *mostani polemiája*
hangját a Koszorútól és Gy. modorából kölcsö-
nözte. Bocásson meg a t. szerkesztő, de ez állí-
tása — hogy is mondjuk leggyöngédebben? —
fordított viszonyban látszik lenni a tényleges va-
lósággal. A Koszorúban se Gyulai, se más nem
használt oly *hangot* soha, mint ez az övé. Sőt Gy.
összes polemiáiban sem található oly *hang*, melyet
ő ellenében egy idő óta a legutolsó íróska is bra-
vournak tart fölvenni. Ami ítélje meg az elfogu-
latlan közönség, mely mind Gyulai cikkeit s po-
lemiáit, mind az ellene özlő kifakadásokat ol-
vassa, melyik föl marad inkább az írói illem és
tárgyszerű vitatkozás határai közt.

Ha tehát a Cs. K. szerkesztője Gyulairól s
közelebb a Koszorúban megjelent színházi cikkei
felől ezt mondja: „szépen odább illant, nyelvelt,
és piszkolt tovább egy sereg író” —

Ha ugyanazokból nem tud más értelmet ven-
ni, mint hogy Gy. „egy sereg író három héten ke-
resztül dorgál és piszkol” —

Ha Gy. „edzett vitéze a kötelőködésnek, hir-
hedett (remélem: berüchtigt) mestere a szónak, ki
most is nyelvében bízt” —

Ha végre, hogy a többi mellőzzem, Gyulai
„kötelőködik, rug-kapál, szórja a piszkot jobbra-

balra, mint valamely vásott gyermek (itt hihet-
zen Gy. kis természetére van célzás, mely mindig legna-
gyobb argumentum ellenei szájában) ostobának te-
szi magát” — stb. . . .

Akkor, megengedjen a Cs. K. szerkesztője,
de kétségbe kell vonnom, hogy e „nyelvet,” e
„hangot,” e „modort,” ez „ékesesszólást” a Koszo-
rúból s Gyulainak ott megjelent cikkeiből ta-
nulta volna. Nem! ezek valószínűleg ama nő
finomabb írmód sajátosságai, mely egyébaránt, az én
bevallott nézetem szerint is, rendes állapotban, oly
előnyösen különbözteti meg a nőírókatsa férfiak
felett.

Pesten, aug. 19-én, 1863.

Arany János
szerkesztő.

VEGYES.

— A Kisfaludy-társaság pártolói megnyug-
tatására az igazgató czélszerűnek látja kijelenteni,
hogy az ideí jutalék-könyvek szétküldözése nem
hanyagásból vagy épen visszaélésből maradt el
ily későre. Már az év első hónapjaiban szét lehe-
tett volna küldeni két kötetet (Esmond regény III,
IV füzetét); de mivel minden egyszeri szétküldés
a társaságnak tetemes összegbe kerül, s mivel már
akkor egy más munka is sajtó alatt volt, ajánla-
tosbnak látszott ez utóbbinak megjelenését is be-
várni, s egyszerre küldeni szét. Azonban e két
kötetnyi munka nyomása, bár senkinek föl nem
róható de mégis időt rabló körülmények miatt,
annyira elhúzódt, hogy a nyomás teljes bevé-
zése, illetőleg a könyvek expeditiójának megke-
zdése folyó hónap utólja vagy sept. eleje előtt ba-
josan remélhető; de akkor egyszerre négy füzet
megy szét, melyből egy (Esmond III. füzet) még
1862-re, a többi három 1863-ra számítatik. A
hátralévő, mintegy 20—24 írvai, nyomtatvány
még ez év folytán s okvetellen elkészül és szétkü-
ldetik, már munkába is van véve. De sajnos, hogy
az ez ideí könyvkiadások terhe még nagyrészt
adósságképen nyomja a társaság pénztárát, mivel
a tagdíjak 1862-re sem hátralék nélkül, 1863-ra
pedig csak részben vannak befizetve.

— Figyelemre méltó az a természeti tűne-
mény, melyről egy somlyóvidéki levelező értesíti
a lapokat. A Somlyó-hegy ³/₄ résznyi magaslata,
40 öles kútban, öt hét óta valami fény látszik,
mely a népnek sokféle balhiedelemre szolgáltat
alkalmat. „Természet tudomány, jöjön el a te or-
szágod!” kiált föl erre vagy a levelező vagy az
ujdonság írója. A „természet tudomány országa”
még annyira soká fog eljöni, hogy a köznép egy
még soha nem látott s csodásnak tetéző termé-
szeti jelenséget meg tudjon magyarázni; de any-
nyira csakugyan eljöhetett volna már, hogy szak-
férhaink közül valaki az ilyet megvizsgálja, vagy
ha ismeretes tűnemény, róla a közönséget érte-

*) S erre szorítkozott Brassai ugyanakkor megje-
lent czáfoló iratában.